Poskytovanie fyzikálnych a biochemických vyšetrení v lekárni

Zverejnené: 9. novembra 2023 | Autor: PharmDr. Petra Haár Némethová

Poskytovanie fyzikálnych a biochemických vyšetrení nie je dnes už v lekárenskom prostredí novinkou. Jeho rozvoj súvisí s rozvojom konceptu farmaceutickej starostlivosti, silnejúcou orientáciou pozornosti farmaceuta na pacienta a jeho kvalitu života už od 90. rokov minulého storočia. S týmto úzko súvisí rastúca úloha farmaceuta pri sledovaní účinnosti a bezpečnosti liečby, ako aj v prevencii rôznych ochorení. Nezanedbateľným aspektom je tiež neustále sa zlepšujúca dostupnosť relatívne jednoduchých, rýchlych a lacných metód pre stanovenie hladiny rôznych parametrov, ktoré sú vhodné pre podmienky verejných lekární.

Fyzikálne a biochemické vyšetrenia sú dnes teda v lekárňach celosvetovo rozšírené a realizujú sa v rôznych krajinách v rôznom spektre a za rôznych podmienok. Na Slovensku má poskytovanie vyšetrení v lekárňach už taktiež viac ako 20-ročnú históriu, ktorej začiatky na akademickej pôde FaF UK a v projektoch zameraných na prevenciu ochorení vytvorili základ pre zakotvenie poskytovania fyzikálnych a biochemických vyšetrení ako súčasti lekárenskej starostlivosti do legislatívy na úrovni zákona – konkrétne zákona č. 362/2011 Z. z.

Stanovený legislatívny rámec vykonávania fyzikálnych a biochemických vyšetrení ako súčasť lekárenskej starostlivosti zatiaľ neobsahuje legislatívnu normu obsahujúcu záväznú metodiku poskytovania týchto vyšetrení. Mnohé lekárne si preto metodiku svojich vyšetrení vytvorili sami na základe odporúčania výrobcov diagnostických prístrojov. V súčasnej dobe sa však už začali vypracovávať aj pre lekárne odporúčania vypracované pod gesciou MZSR, o ktoré sa môže lekáreň oprieť pri poskytovaní niektorých typov vyšetrení. Uvedené odporúčania schválené MZSR pre podmienky verejných lekární majú charakter štandardného preventívneho postupu (ŠPP). Prvý ŠPP pre podmienky verejných lekární nadobudol účinnosť 15.11.2022 a týka sa prevencie kardiovaskulárnych ochorení (KVO). V procese sú ale už aj ŠPP týkajúce sa diabetu a ochorení pečene. Vytvára sa tiež expertná skupina pre prvý Štandardný postup pre manažment akútnych infekcií horných dýchacích ciest v podmienkach verejných lekární, ktorý by mal spadať do skupiny štandardných klinických postupov (ŠKP). Ťažiskovým biochemickým vyšetrením v rámci tohto postupu bude vyšetrenie CRP.

Aktuálne schválený Štandardný postup pre výkon prevencie KVO v podmienkach verejných lekární definuje odporúčania na miesto výkonu prevencie a priestorové požiadavky, stanovuje personálne požiadavky a kompetencie u pracovníkov lekárne, určuje cieľové skupiny vyšetrovaných osôb v lekárni, popisuje spoluprácu farmaceuta a lekára pri realizácii prevencie KVO, ďalej definuje parametre, ktoré sa majú sledovať v lekárni v rámci vyšetrení, úrovne poskytovania vyšetrení, požiadavky na prístroje a materiál, štandardný postup pri poskytovaní vyšetrení, popis pre zhodnotenie a interpretáciu výsledkov vyšetrení, odporúčania pre pacienta v rámci konzultácie a poradenstva, algoritmy postupu pri poskytovaní vyšetrení, ako aj úrovne zaznamenávania potrebných údajov a výsledkov vyšetrení v lekárni.

Všetky vyšetrenia poskytované v lekárni majú čisto orientačnú povahu, o čom by mali byť aj pacienti jasne informovaní. Spojením takto ľahko dostupných orientačných vyšetrení realizovaných v lekárni spolu s edukáciou a motiváciou pacientov sa však môže dosiahnuť nielen vysoký záchyt dosiaľ nediagnostikovaných pacientov s potenciálnou diagnózou, ale aj lepšia kompenzácia ochorenia u už diagnostikovaných pacientov.

Je potrebné zdôrazniť, že pri poskytovaní vyšetrení v lekárni farmaceut nerealizuje diagnostiku ochorení. Tá je výsostne v rukách lekára. Nejedná sa teda v žiadnom prípade o nahrádzanie práce lekára a zasahovanie do jeho kompetencií. Naopak úlohou ŠPP a ŠKP bude vytvárať priestor pre vznik spoločnej koalície farmaceuta a lekára, ktorí môžu vzájomnou spoluprácou napomôcť pacientom znížiť riziko vzniku ochorení a zvýšiť kvalitu ich života. Túto koalíciu môže vhodným spôsobom dopĺňať farmaceutický laborant v lekárni a zdravotná sestra v ambulancii lekára, no a v neposlednom rade aj pacient, ktorý potom následne lepšie rozumie a dôveruje svojej liečbe.

Pri poskytovaní vyšetrení v lekárni má farmaceut ideálnu možnosť pre širšiu a diskrétnejšiu konzultáciu s pacientom ako v rámci svojej expedičnej činnosti. Vyšetrenia v lekárni tak vytvárajú priestor pre maximálne uplatnenie klinických zručností farmaceuta či už pri prevencii ochorení alebo sledovaní účinnosti a bezpečnosti liečby a poskytovaní farmaceutickej starostlivosti. Preto nielen samotné poskytovanie vyšetrení ale najmä využitie tohto priestoru môže zohrávať významnú úlohu v tom, že verejnosť bude viac vnímať farmaceutov a farmaceutických laborantov ako odborníkov a lekárne ako zdravotnícke pracoviská.

PharmDr. Petra Haár Némethová